

Påtvungen selvbestøvning, strøtanker og forslag til løsning på et mysterium.

En af hovedpersonerne i den følgende, lille historie er en kaktus, som jeg aldrig har ejet endsige set, nemlig *Eriocereus jusbertyi*, et udbredt podeunderlag. Nogle steder kan man se den omtalt som hybrid, men andre mener, at frøplanter er for ensartede til, at det kan være tilfældet. En ting er der dog enighed om i litteraturen: *E. jusbertyi* kan ikke bestøves af en *E. jusbertyi*!

Hvordan kan man så overhovedet diskutere, hvordan frøplanter ser ud? Jo, *E. jusbertyi* bestøves af en *Echinopsis* (vistnok ret ligegyldigt hvilken) og danner derpå masser af frø, som kun bliver til *E. jusbertyi*, når de sås. Et mysterium.

Denne historie læste jeg første gang for mange år siden, undrede mig og lagrede den et afsides sted i hjernen under "sært". I 88 eller 89 dukkede den imidlertid op igen, for hos Sivertsen (et kaktusgartneri - red.) på Nordfyn faldt jeg over en *Pereskia grandifolia* og fik den sjove oplysning, at Sivertsen flere gange havde fået den til at danne frugter ved at bestøve med en *Echinopsis*! Imidlertid havde frøene aldrig spiret for ham, "selv om det ellers kunne være sjovt at se, hvad der kom op". Det var også min tanke, så jeg købte en af de stikling-formerede planter, som allerede havde knopper, og satte den i drivhuset op og ned af et par af mine mest blomstervillige *Echinopsis* og bestøvede på livet løs. Og der kom en frugt. Og et frø spirede.

Jeg var spændt. Læseren kan selv prøve at forestille sig en krydsning mellem en busk og en kuglekaktus. Men det er også lige præcis, hvad den ærede læser bliver nødt til, for op kom *Pereskia grandifolia* både med hensyn til blade og - efter et par år - blomster. Den nederste del af min nye plante har ganske vist mange lange torne. Det havde stiklingen ikke, men *P. grandifolia* har to vækstformer: en vegetativ (som altså er kraftigt tornet) og en blomsterdannende. Kort sagt lidt lignende vores hjemlige Efeu. I øvrigt har min svigermor gjort lignende iagttagelse, da hun heller ikke kunne stå for *grandifolia*'s rosa blomster. Altså *E. jusbertyi* sagen om igen, selv om *P. grandifolia* kan bestøves af andre planter af samme art også. Selvbestøvende er den nemlig ikke.

Ved at læse lidt i HAAGE: "Kakteen von A bis Z" under selvbestøvning opdagede jeg, at lignende

skulle gøre sig gældende med visse *Astrophytum*-arter. HAAGE nævner, at selvbestøvning kan fremprovokeres hos *A. capricorne* med pollen fra *Obregonia denegrii* og *Frailea gracillima*. Hos *A. myriostigma* kan pollen fra *Hamatocactus setispinus* bruges. Dette har jeg ikke efterprøvet, men i 93 havde jeg en *H. setispinus* og en *A. ornatum* i blomst samtidig og fik *ornatum*-en til at danne frugt vha. pollen fra *setispinus*-en. Planterne var isoleret fra mine andre *Astrophytum*. Frøenes kvalitet var tydeligt dårlig: de fleste var små og "sølle" at se på, men da jeg såede dem foråret 94, så kom der dog en enkelt plante ud af det. En fin lille *Astrophytum ornatum*.

De nævnte planter har normalt ikke selvbestøvning, men kan altså bringes til det med hjælp fra helt fremmed pollen. Og der er tale om selvbestøvning, for i de nævnte tilfælde ville hybrider blive noget mærkeligt noget at se på.

Om det er mekaniske eller biokemiske metoder, en plante bruger til at forhindre sit eget pollen i at komme til, skal jeg ikke kunne sige, jeg er ikke botaniker, men en plantes eget pollen kan altså godt bestøve egen blomst, hvis der blot er "låst op". Dette klares så med visse fremmede pollen-typer, som bryder låsen og lader plantens eget pollen om resten. Det fremmede pollen er i de nævnte eksempler for anderledes til, at der dannes hybrider.

Jeg vil tro, lignende kan lade sig gøre med mange andre kaktus. Når der kendes så få eksempler er det muligvis fordi, ingen forsøger at komme *Selenicereus*-pollen i en *Copiapoa*-blomst, for at nævne noget, som næppe giver resultat. Der er altså i nogle tilfælde mulighed for at frøformere selvsterile kaktus, selv om man kun har en plante.

Tilbage til *E. jusbertyi*. Her må selvfølgelig også være tale om påtvungen selvbestøvning. Grunden til, at forskellige *E. jusbertyi*-planter ikke kan bestøve hinanden, vil jeg nu påstå, er, at de alle tilhører samme klon eller er fremkommet som selvbestøvede frøplanter fra denne klon og derfor ikke har tilstrækkelig genetisk variation til at kunne bestøve hinanden på normal vis.

Kent Poulsen